
ROSA PARKS

The Economist

Otobüs yaklaştıkça, otobüsün şoförünün baş belası olduğunu anladı. Şoför, bir defasında, bilet parasını ödedikten sonra inip arka kapıya yürümeyi ve arka kapıdan otobüse binmeyi reddettiği için, onu otobüsten atmıştı. Rosa Parks, bundan daha iyisini yapmayı biliyordu. Siz arka kapıya yürürken şoför kapıyı kapatıp gitmeye ve sizi orada öylece bırakmaya muktedir. Bu yüzden ön kapıdan bindi ve herkes gibi arkaya doğru yürüdü.

Pek de herkes gibi değil. 1950'lerde Alabama-Montgomery'de, Güney'in çoğu yerinde olduğu gibi, otobüslerde ilk dört sıra beyazlara aitti. Pek az beyaz, o da fakir olanları, otobüse bindiği için daha fazla sıraya gerek yoktu. Fakat bu ilk dört sıra ister dolu olsun ister boş, siyahlar, geriye, ait oldukları "coloured" bölgesine oturabilirlerdi.

İki sıra grubu arasında bir orta bölüm vardı. Siyahlar oraya oturabilirlerdi, fakat bir beyazın onların koltuğuna ihtiyacı olması halinde, bir beyazı bir zenciyle oturma utancına sokmamak için, orta sıradaki bütün koltukları boşaltmaları beklenirdi (gerekirdi). 1 Aralık 1955'te, Rosa Parks bu bölümde oturmuştu. Üç durak sonra bir beyazın oturması gerekti. Üç siyah alçak gönüllülikle kalktı, fakat, şoför Rosa Parks'a kalkmasını emredince, o, kararlı bir şekilde, "hayır" dedi.

Bu sahneyi pullayıp yıldızlayan mitolojiye göre, o zaman 42 yaşında olan Rosa Parks'ın ayaklarının yorgun olmasından şikayet ettiği söylenir. Rosa Parks bunu reddetti. Çok bölümlü bir mağazada terzilik olan işi onun çok fazla ayakta durmasını gerektirmekteydi. Onu yoran, sadece siyahlara mahsus çeşmeden su içmek zorunda olmak, sadece siyahlara mahsus asansörleri kullanabilmek, geriye gitmek, ayrı durmak ve buna benzer yüzlerce şekilde alçaltılmaktı. Artık daha fazlasını istemiyordu. 5 Aralık'ta Rosa Parks'ın bir şehir talimatını ihlal etmekten ve düzensizlik yaratacak şekilde davranmaktan suçlandırıldığı gün Montegemery'de Dexter caddesindeki Baptist kilisesinin genç rahibi Martin Luther King bunu şu şekilde kısaca ifade etti: "Yorgunuz, ayrıma tabi tutulmaktan ve aşağılanmaktan yorgunuz, zalim baskıcılık tarafından itilip kakılmaktan yorgunuz.

Rosa Parks, söylediğine göre, bir kaba otobüs şoförüne siyahlara gayri âdil muamele edildiğini göstermekten daha fazlasını yapmak istememişti. O, koltuğunu vermeyi

reddeden ilk siyah değildi. Fakat onun davranışı beklemedik sonuçlar yarattı. King ve diğer siyah liderler Montagemery otobüslerini boykot etmeye başladı; bu boykot 382 gün sürdü, bu süre zarfında siyahlar otobüse binmek yerine yürüyerek, bisikletle veya katırla gidecekleri yere gittiler. Diğer şehirler de davayı takip etti. Ross Parks'ın davası Anayasa Mahkemesi'ne gitti ve Mahkeme ayrımcılığın gayri kanunî olduğuna hükmetti. En önemlisi, şiddet içermeyen bir protesto hareketi başlamıştı, King bu hareketin sıra dışı sözcüsüydü, ki bu hareket sonunda mahkemelerin, başkanın ve Kongre'nin eşit haklar davasını benimsemesini sağladı. Ve, ufak tefek, sevimli, gösterişsiz, yumuşak sesli Rosa Parks bu hareketin başlatıcısı olarak görüldü.

Klan Halkı Gidiyor

İrkçılık Rosa Parks'ın hayatını başından itibaren kötü etkilemişti. Büyük anne-babasının Alabama'nın vahşi topraklarındaki Pirne Level'daki çiftliğinde, bir süre için, sadece siyahların gittiği bir odalık bir okulda devam etmişti. Dersler, çocukların tarlalarda çalışmasını sağlamak için, yalnızca beş ay sürdü. Geceleri bazen linç seslerini ve ırkçı grupların geçişlerini işitmekteydi. Bir seferinde bir genç siyahın ölü bedeni ormanda bulunmuştu, hiç kimse onu kimin öldürdüğünü bilemedi.

Parks'ın sonraki tahsil hayatı hasta büyük annesine bakmak ihtiyacı tarafından kesildi. Dikiş derleri aldı, daktilo kullanmayı öğrendi, genç yaşta evlendi, fakat siyah siyasete de girdi. Montagemery Seçmen Ligi'nde müstakbel seçmenlere onları seçim sandığından uzak tutmak üzere dizayn edilmiş Jim Crow testlerini geçmeleri için yardım etti ve kendisi de birkaç kez seçmen olmak için teşebbüste bulundu. Renkli (siyah) Halkın Geliştirilmesi için Milli Birlik'e de (NAACP) katıldı ve 1943'te Montagemery bölümünün sekreteri oldu. Bundan dolayı, onun meydan okumadan önce uzun bir hazırlık devresi vardı.

Ancak, onun için Güney'de hayat boykottan sonra çok zor oldu. İşinden atıldı. 1957'de Detroit'e göçtü, Detroit o günlerde binlerce fakir siyah için hedefti. Hâlâ önemli bir şahsiyet değildi, dikiş işine devam etti. En sonunda bir siyah parlamenter, John Conyers, ofisini idare etmesi için onu işe aldı. NAACP için para topladı, King'in yanında olaylarda boy gösterdi ve sonunda bir ilham kaynağı olduğunu anlama noktasına geldi. 1999'da Kongre'nin Altın Şeref Madalyası'nı aldı, ki bu bir Amerikalı sivilin alabileceği en yüksek şeref payesiydi.

Yaşlandıkça, O'na, ısrarla ve neredeyse takıntılı bir şekilde Amerika'da sivil-haklar kanunlarının geçmesinden beridir ırk ilişkilerinin gerçekte ne ölçüde geliştiği soruldu. Hâlâ alınması gereken çok uzun bir mesafe olduğunu düşünüyordu. 1994'te alkol ve uyuşturucu kullanan ve aynen kendisi gibi hayal kırıklıkları tarafından etkilendiğini düşündüğü genç bir siyah tarafından soyuldu ve dövüldü. Kim olduğunu bilmesine rağmen, bu, o siyah genç için bir fark yaratmadı.

1987'de Rosa ve Raymond Parks Kişisel Gelişme Enstitüsü'nü kurdu. Enstitü, faaliyetlerinden biri olarak, farklı ırklardan çocukları, sivil-haklar hareketleri hakkında bilgi edinmeleri için ülkenin çeşitli yerlerine götürdü. Doğal olarak, istedikleri yerlere oturarak, otobüslerle seyahat ettiler. O sıralarda kendisinin oturduğu ve yerinden kalkmadığı meşhur yeşil-beyaz ve sarı otobüs Dearborn-Michigan'daki Henry Ford Museum'da sergilenir olmuştur. Fakat, Rosa Parks o gün başlattığı yolculuğun tamamlanmamış olduğunun gayet farkındaydı.

Çeviren: Atilla Yayla

"Rosa Parks", October 29th 2005